

ТРАВ'ЯНО-ЧАГАРНИЧКОВИЙ ПОКРИВ В ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНИХ КУЛЬТУРАХ СОСНИ ЗВИЧАЙНОЇ (*PINUS SYLVESTRIS* L.) З РІЗНОЮ ГУСТОТОЮ

Жуковський О. В., н. с.

Поліський філіал Українського науково-дослідного інституту лісового господарства та агролісомеліорації ім. Г. М. Висоцького, Житомирська обл., с. Довжик, вул. Нескорених, 2,
Краснов В.П., д. с.-г. н, професор, зав. кафедри екології ЖДТУ, науковий керівник
м. Житомир, вул. Чуднівська, 103
zh_oleh2183@ukr.net

Дослідження проведені на стаціонарному досліді № 4 у Кримокському лісництві ДП "Радомишльське ЛМГ". Стаціонарний дослід закладено 1977 році у виробничих 6-річних соснових культурах. Тип лісорослинних умов – свіжий субір (В₂), ґрунт - дерново-слабопідзолистий піщаний. Соснові культури на стаціонарному досліді за густотою розділені на 3 варіанти: секції № 3-4 – 4000 шт.га⁻¹, секції № 5-6 – 2200 шт.га⁻¹ і секції № 7-8 – 1200 шт.га⁻¹. Окремо, за зрідження соснові культури розділено на 2 варіанти: рівномірне зрідження на секції № 3, 5 і 7 і лінійне зрідження на секціях № 2, 6 і 10 (Отчет о научно-исследовательской работе, 1977). При дослідженнях використано класичний метод порівняльної екології лісу з його глибшою деталізацією за окремими лісівничо-екологічними напрямками (Dospěhov, 1985, Ploshchi probni lisovporjadni, 2006, Atlas roslyn-indikatoriv i typiv lisoroslynnyh umov Ukrayins'koho Polissya, 2009). Трав'яно-чагарничковий покрив в загальному на стаціонарному досліді № 4 складає з 48 видів судинних рослин, які належать до 26 родин. В залежності від густоти насаджень досліді кількість видів коливається у межах 18-26 видів. Серед даних видів зустрічаються і червонокнижні види – сон розкритий (*Pulsatilla patens* (L.) Mill. s.l.), і регіонально рідкісні – волошка сумська (*Centaurea sumensis* Kalen.). Також на площі досліді зустрічається 6 видів мохів. Трав'яно-чагарничковий ярус досліді представлений такими життєвими формами: трав'яні багаторічники становлять 92 % від загальної кількості видів, однорічники – 4 % і чагарнички – 4 %. Проективне покриття трав'яно-чагарничкового ярусу в залежності від густоти деревостану коливається у межах 5-30 %. Так, на варіанті з рівномірним зрідженням проективне покриття при густотах насаджень 4000 і 2200 шт.га⁻¹ становить по 5 %, а при густоті насадження 1200 шт.га⁻¹ – 10 %. На варіанті з лінійним зрідженням проективне покриття при густоті насадження 4000 шт.га⁻¹ становить 30 %, при густоті насадження 2200 шт.га⁻¹ – 20 % і при густоті насадження 1200 шт.га⁻¹ – 10 %. За еколого-ценотичною приуроченістю на варіанті з рівномірним зрідження частка лісових видів (тіневитривалих) є досить високою і коливається у межах 67-83 % в залежності від густоти насадження, а частка лучних видів – у межах 17-33 %. Слід зауважити, що найбільша частка лісових видів спостерігається при густоті насадження 2200 шт.га⁻¹ (83 %) і відповідно тут найменша частка лучних видів (17 %). На варіанті з лінійним зрідженням частка лісових видів на секціях з різними густотами коливається у межах 72-76 % і відповідно частка лучних видів – 24-28 %, що вказує на дуже низьку відмінність трав'яно-чагарничкового покриву між насадженнями з різною густотою в даному варіанті.

Проведено порівняння видового складу трав'яно-чагарничкового ярусу між різними густотами насаджень за індексом видової подібності Серенсена-Чекановського. Так, на варіантах з рівномірним та лінійним зрідження насаджень з різними густотами індекс видової подібності є високим і коливається у межах 0,51-0,65 і 0,51-0,55 відповідно. Найменша видова подібність простежується на варіанті з рівномірним зрідження між густотами насаджень 4000 і 1200 шт.га⁻¹ (індекс становить 0,51), а на варіанті з лінійним зрідженням – між густотами насаджень 1200 і 2200 шт.га⁻¹ (0,51). Найвищий індекс видової подібності спостерігається на варіанті з рівномірним зрідження між густотами насаджень 1200 і 2200 шт.га⁻¹ (0,65) і на варіанті з лінійним зрідженням між густотами насаджень 2200 і 4000 шт.га⁻¹ (0,55). Спільними видами для усіх насаджень з різними густотами є щитник шартрський (*Dryopteris carthusiana* (Vill) Н.Р. Fuchs), вероніка лікарська (*Veronica officinalis* L.) і купина пахуча (*Polygonatum odoratum* (Mill.) Druce). Проективне покриття мохового ярусу на стаціонарному досліді в загальному коливається у межах 65-85 %. На варіанті з рівномірним зрідженням проективне покриття мохового ярусу при густоті насадження 4000 шт.га⁻¹ становить 85 %, при густоті насадження 2200 шт.га⁻¹ – 65 % і при густоті насадження 1200 шт.га⁻¹ – 60 %. На варіанті з лінійним зрідженням проективне покриття мохового ярусу при густоті насадження 4000 шт.га⁻¹ становить 75 %, при густоті насадження 2200 шт.га⁻¹ – 85 % і при густоті насадження 1200 шт.га⁻¹ – 65 %.

Правомірно зробити висновок, що трав'яно-чагарничковий ярус є подібним на досліді з різною густотою насаджень, і вплив початкової густота соснових культур на трав'яно-чагарничковий ярус нівелюється з часом (40 років). На відміну від цього, на формування проективного покриття мохового ярусу густота насаджень впливає впродовж 40 років, і нині із зменшенням густоти соснових культур зменшується і проективне покриття мохового ярусу.

1. Wydawnictwo naukowe PWN, 2007. – Ed. 3. – 537 p.